

УДК 321.015

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЧЕРЕЗ СИНТЕЗ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ЛІНГВІСТИКИ ЯК ХАРАКТЕРНА РИСА ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

CONCEPT INTERDISCIPLINARITY AS A CHARACTERISTIC OF POLITICAL SCIENCE: A SYNTHESIS OF POLITICAL SCIENCE AND LINGUISTICS

Шавардова О. Ю.,
доктор філософії (кандидат політичних наук)
(Київ, Україна), e-mail: babenuk@ukr.net

Shavardova O. Yu.,
Doctor of Philosophy (Candidate of Political
Science) (Kyiv, Ukraine), e-mail: babenuk@ukr.net

Політика як багатогранне явище має відносини з науками: філософією, соціологією, теорією держави і права, історією, психологією, політичною географією. У зв'язку з цим необхідно досліджувати політику з різних кутів зору, спираючись на досягнення і підходи інших галузей знання. Традиційно до субдисциплін політичної науки зараховують напрямки досліджень: політичну психологію, політичну соціологію, політичну антропологію, порівняльну політологію, політичну регіоналістику, геополітику, екополітологію, етнополітологію. Проте політичну філософію, теорію політики і прикладну політологію, тобто різні рівні аналізу, часто прийнято зараховувати саме до субдисциплін політичної науки, які є самостійними, зі сформованим визначенням «предмету і методу». Саме в різних варіантах міждисциплінарного синтезу дослідники, які прагнуть уникнути «пасток» вузької спеціалізації, вбачають перспективи розвитку політичної науки.

Ключові слова: відносини з науками, порівняльна політологія, методологічна база, геополітика, політична лінгвістика, політичні ідеї.

Politics is the difficult and many sided phenomenon, and the problems studied by her relate to many sciences: to philosophy, sociology, theory of the state and right, history, psychology, political geography and other. In this connection it is necessary to investigate politics under different visual angles, leaning against achievements and approaches of other industries of knowledge. Connection of politics is very important with philosophy. As theoretical basis of world view philosophy gives political research world view character. At the same time she serves as the methodological base of general theoretic level of political science, her conceptual basis. Politics is closely related to history, that reflects the past, traces genesis of political institutes, political ideas in their chronologic sequence, that it is very important for forming of theory of politics, and also study of the political system. The special place in the system of political science knowledge belongs to sociology. She gives the empiric material related to functioning. Political economy the article of political analysis are processes of production, distribution and exchange of material products, states examined from the point of view of interference in economic life. This science contains material for the study of genesis of most political processes, connection of economic and political sphere shows, and also exposes the determinedness of primary purposes of political activity, and from here and socio-economic politics of the state and different organizations. A political scientist studying the human factors of sphere of politics unavoidable comes to the analysis of spiritual life of man, psychology of groups, layers, classes, nations. Knowledge of psychology is needed for the study of perception the man of one or another political realities: political leaders, programs of parties, activity of imperious structures. Knowledge of psychology is needed for the exposure of conformities to law and situation reactions of the masses on influence of environment. Leaning against anthropology, political scientists.

Keywords: politics, knowledge of psychology, interdisciplinarity, methodological base, political institutes, political ideas.

Постановка проблеми. Політика як багатогранне явище має відносини з науками: філософією, соціологією, теорією держави і права, історією, психологією, політичною географією. У зв'язку з цим політика досліджується з різних кутів зору, спираючись на досягнення і підходи інших галузей знання. Традиційно до субдисциплін політичної науки зараховують напрямки досліджень: політичну психологію, політичну соціологію,

політичну антропологію, порівняльну політологію, політичну регіоналістику, геополітику, екополітологію, етнополітологію. Проте політичну філософію, теорію політики і прикладну політологію, тобто різні рівні аналізу, зараховують саме до субдисциплін політичної науки, які є самостійними, зі сформованим визначенням предмету і методу. Саме в різних варіантах міждисциплінарного синтезу дослідники, які прагнуть уникнути «пасток» вузької спеціалізації, вбачають перспективи розвитку політичної науки.

Актуальність дослідження. Політична наука (політичні науки) як академічно інституціоналізована самостійна наукова дисципліна, як і соціальні науки, послідовно змінювала декілька теоретико-методологічних орієнтирів і внутрішню диференціацію. Визначають «політичні науки», припускаючи комплекс субдисциплін. Деякі з цих субдисциплін – наприклад, політична психологія, політична соціологія мають чіткий міждисциплінарний характер, тобто утворені через проникнення на територію політичної рефлексії практики влади. Поняття «соціальні науки» уживається як група дисциплін, які можна аналітично об'єднати внаслідок спільного об'єкта дослідження, соціетальних практик людини, які не завжди збігалися з внутрішньою логікою наукового розвитку, ці дисципліни виявилися предметно відокремленими. Однак принципи лінгвістичного впливу стосуються всієї групи загалом. Наприклад, історична наука, відповідає на виклик лінгвістики як модель міждисциплінарного синтезу.

Дослідження проблеми науковцями. Принцип міждисциплінарності припускає звернення до спеціальної літератури, у якій особливу роль відіграють групи досліджень: філософські, теоретико-методологічні праці, присвячені розгляду проблем соціального пізнання, аналізу основ соціальних наук, особливо праці, що заклали основи неокласичної і постнеокласичної епістемології, у рамках яких актуалізується лінгвістична проблематика; праці, що стосуються питання символічного виміру політики, у яких закладаються основи застосування лінгвістичних (семіотичних) підходів до вивчення політичних явищ; праці, безпосередньо присвячені розгляду взаємодії, взаємозалежності політичних, вербальних практик, формують дослідницьке поле «мова-влада» із різноманітним концепцій, підходів, способів постановки питань, базових припущень.

До першої групи належать праці представників аналітичної філософії, насамперед, одного з засновників цього напрямку. В його переважно пізніх працях, у яких розкривається і детально аналізується поняття «мовних ігор». Представник ідей пізнього Л. Вітгенштейна оксфордської школи аналізу повсякденної мови Дж. Остіна та його учня-американця Дж. Серля, особливо їхні праці, присвячені теорії мовленевих актів [1; 2]. До розглянутої групи філософських, теоретико-методологічних праць варто віднести праці засновників інтерпретативної парадигми, насамперед, Х.-Г. Гадамера [3]. П. Бурдьє як

представника структурного конструктивізму в соціології, у працях якого є методологічна рефлексія уявлень про сучасні соціальні практики. Інтерес з погляду розгляду передумов і наслідків лінгвістичного впливу у соціальних науках представляють праці Ж.–Ф. Ліотара, Ф. Долмейра [5].

Другу групу складають праці лінгвістів, соціологів, увага яких сконцентрована на аналізі символічного характеру владних практик, що дозволяє уявити соціальні факти як конструкти, у створенні яких мова відіграє первинну роль. Методологічним поштовхом рефлексії став курс лінгвістики Ф. де Сосюра, праці Е. Бенвеніста які сформулювали принципи структурної лінгвістики, вплинули на французький структуралізм і постструктуралізм, у яких аналіз мови пов'язаний з аналізом владних відносин [6; 7]. Роль мови в процесах інституціоналізації та легітимації розглядалася в межах соціології П. Бергера і Т. Лукмана [8].

Третю групу складають дослідження, які формують предметне і методологічне поле політичної лінгвістики, субдисципліни як одного з варіантів міждисциплінарного синтезу. Проблематика цих досліджень сконцентрована навколо питань: визначення специфіки (лексичної, граматичної) політичної мови, концептуалізації політичного дискурсу як мовного і політичного явища; визначення напрямку детермінації в балансі «мова–влада»; розробки методики прикладного аналізу політичних текстів (дискурс–аналіз, контент–аналіз, інтент–аналіз, концепт–аналіз); аналіз способів впливу політичного (ідеологічного) мовлення. На відміну від франкомовних для англійських дослідників характерною є концентрація на проблемах середнього і прикладного рівнів, що пов'язано з традицією аналізу владних відносин, лінгвістичною традицією [9; 10].

Тематика є характерною для вітчизняних праць з політико–лінгвістичної проблематики в аспекті самовизначення нової наукової дисципліни – політичної лінгвістики. Питанням визначення предмета, методу, а також формуванню понятійного апарату цієї дисципліни приділена увага в працях С. В. Савойської, Г. Ю. Воробйової та ін. [11; 12; 13; 14].

Мета і задачі статті. Метою є аналіз особливостей міждисциплінарного синтезу політології та лінгвістики, способи вивчення проблеми «мова – влада», виявлення можливих перетинань лінгвістичної та політичної реальностей.

Методи дослідження. У статті використовувалися комунікативний системний, порівняльний методи.

Виклад основного матеріалу. Визначається домінування у дослідницькому полі «мова–влада» проблем мови над проблемами влади. При аналізі, наприклад, політичного дискурсу виходить на власне політичні відносини, які через дискурс–аналіз формують специфіку. Політична наука часто залишає за своїми предметними і методологічними межами мовні феномени, лишаючи себе

можливості відкриття нових перспектив в аналітиці влади. Таким чином, залишається поза увагою низка питань, які пов'язані із проблемами співвідношення лінгвістичної проблематики і домінуючої в політичній науці методології, які формують сучасне поняття «політичного».

Важливим є зв'язок політики з філософією, яка як теоретична основа світогляду забезпечує політичному дослідженню світоглядного характеру, є методологічною базою загальнотеоретичного рівня політичної науки, концептуальною основою. Політика пов'язана з історією, яка простежує генезис політичних інститутів у хронологічній послідовності для формування теорії політики, дослідження політичної системи. Особливе місце в системі політологічного знання належить соціології, яка дає емпіричний матеріал, пов'язаний з функціонуванням суспільства як цілого, груп, суспільних відносин. Простежується залежність політики від різних сфер життєдіяльності суспільства, вплив на політичну систему, політичні інститути і політичну поведінку економічних відносин, соціальної структури, ідеології, культури. Соціологія вважається дослідниками «найполітичнішою» із усіх суспільних наук, про що свідчить виокремлення спеціальних дисциплін, наприклад, соціології політики, соціології політичних відносин. Політичну теорію і практику використовують юридичні дисципліни: теорія держави і права, конституційне право, виборче право, міжнародне публічне право, які дають теоретичний, емпіричний матеріал щодо діяльності держави і громадських організацій. Політична економія має предметом політичного аналізу процеси виробництва, розподілу, обміну матеріальної продукції, розглядає з погляду втручання держави в господарське життя, детермінації політичної діяльності, соціально–економічної політики держави, еволюції політичних процесів, взаємодії економічної і політичної сфери.

Суб'єктивні фактори сфери політики призводять до аналізу психології груп, націй, духовного життя, сприйняття людиною політичних реалій: політичних лідерів, програм політичних партій, діяльності інститутів влади, виявлення реакцій мас на вплив зовнішнього середовища. Спираючись на антропологію політична наука визначає зв'язки політики із соціобіологічними рисами людини, вплив на політику соціокультурних особливостей. Географія з огляду на залежність політичних процесів від їхнього просторового розташування, виявляє обумовленість політики розмірами, економіко–географічними, кліматичними, природними факторами через наявність копалин, наближеність до океану, характер рельєфу. Таким чином політична наука (політичні науки) інтегрує політичні аспекти дисциплін, які передбачають міждисциплінарний підхід до предмета дослідження.

Однією з дисциплін, яка претендує на внесення своєї частки в рефлексію про політичну сферу, є лінгвістика. За періоду Античності, яка не знала

дисциплінарної спеціалізації, знаходимо приклади міждисциплінарного синтезу. Наприклад, Аристотель включав у визначення держави поняття «спілкування» [15, с. 11].

Лінгвістичне питання в соціальних науках виникає з переконання в надрах філософії мови. Р. Рорті сформулював це переконання: пізнавальні проблеми «можуть бути вирішені через розуміння мови». Саме в одночасному визначенні Аристотелем людини як істоти політичної, яка володіє даром мови (*zoon logon ekhon*), багато дослідників, що працюють над проблемами мови–влади–політики, знаходять джерело рефлексії [16].

Мова і політика мають два аспекти співвідношення: мова як знаряддя політики, мова як об'єкт політики. Політику розуміють як діяльність щодо самої мови, тобто власне мовну політику. Західні дослідники застосовують синонімічний термін «мовне планування». Історія терміна виявляє зв'язок з термінами «планова мова» (Е. Вюстер) і «сконструйована мова» (О. Есперсен).

Новітня політика Франції щодо французької мови як усередині країни, так і за її межами була чітко сформульована у 2003 р. прем'єр–міністром Франції Ж.–П. Раффареном в офіційному документі – «Циркулярному листі від 14 лютого 2003 р.», опублікованому в «Офіційній газеті» 21 березня того ж року. Ж.–П. Раффарен заявив, що політика щодо французької мови повинна мати довготерміновий, суворо визначений і оновлений характер. Метою такої політики є забезпечення «чільної позиції французької мови на території Франції» і «збереження місця французької мови на міжнародному рівні» [17, с. 39].

До заходів, що забезпечують первинний характер французької мови на території Франції, Ж.–П. Раффарен зараховує: виконання розпоряджень, що стосуються використання і розвитку французької мови; «надзвичайну пильність» з боку відповідних організацій за виконанням «Закону про використання французької мови від 4 серпня 1994 р.» і пакет документів, що додається до нього; збагачення словника французької мови внаслідок діяльності комісій із термінології і неології; використання створених термінів державними структурами в процесі інформування і комунікації в публікаціях та Інтернеті; забезпечення використання французької мови в науковій сфері, поширення наукових публікацій французькою мовою, виконання положень «Закону про використання французької мови від 4 серпня 1994 р.», використання французької мови на наукових конференціях. Ж.–П. Раффарен підкреслив, що держава власним прикладом має демонструвати громадянам використання французької мови. Новітня мовна політика пов'язана з оновленою імміграційною політикою держави, яка передбачає контроль потоку іммігрантів і забезпечення необхідних умов інтеграції у французьке суспільство. Знання французької мови в даному випадку є одним із ключових факторів соціальної інтеграції. «Закон про імміграцію й інтеграцію від 24 липня 2006 р.»

передбачає, що іноземець, який прибуває до Франції вперше з метою тривалого проживання, укладає з державою договір прийому та інтеграції, що припускає, за потреби, мовне навчання (ст.5) [18, с. 117].

Умови, терміни і зміст контракту докладно прописані в «Постанові від 23 грудня 2006 р. про угоду прийому й інтеграції, контролю знання іноземцями, які бажають залишитися на тривалий термін у Франції, французької мови, які вносять зміни в кодекс про перебування іноземців і надання притулку. Необхідність таких заходів пояснюється в законі як надання іноземній особі можливості «підготуватися до інтеграції до французького суспільства» [19, с. 45].

У відповідності до ст.4 «Декрету про підготовку до інтеграції у Франції іноземців, що прибувають для тривалого проживання, від 1 листопада 2008 р.» іспит із французької мови відбувається у формі тесту, виявляє володіння письмовою, усною формами мовної діяльності. Навчання французькій мові при незадовільному складанні не може перевищувати 40 годин. Друга частина іспиту містить контроль знання «цінностей Республіки» і відбувається в усній формі. У межах новітньої імміграційної політики французька влада прагне скоротити кількість некваліфікованих іммігрантів, не готових до інтеграції у французьке суспільство, і створити сприятливі умови для тих, у кому Франція зацікавлена. Формується образ так званої «вибіркової імміграції». У реалізації даної політики знання французької мови стає своєрідним бар'єром на шляху небажаної для Франції імміграції, сприяє вихідцям із франкомовних країн [Entretien de M. le President. 2009].

Лінгвістика претендує на більше, ніж на субдисципліну міждисциплінарного характеру. Мовна проблематика претендує на нову парадигму в суспільствознавстві, щодо філософського знання було визначено як лінгвістичний вплив.

Суперечності «пояснення» і «розуміння» (позитивістської та інтерпретативної парадигм) у соціальних науках, що у політології перемагає позитивістська установка з номотетичним образом науковості, перспектива переходу від метафори «виміру» до метафори «читання», на наш погляд, є актуальною методологічною задачею для політології. Таким чином, саме на «лінгвістично ангажовану» рефлексію покладаються основні надії з методологічного прориву в політичній науці, що, по суті, залишається в межах структурного функціоналізму і системного аналізу.

Однак лінгвістична проблематика в соціальних науках, особливо в політології, має специфічні риси, що ускладнює її «упровадження», ставить під сумнів евристичну цінність інтеграції, незважаючи на посилення на античні авторитети і величезне кількість праць сучасних авторів, що міркують над проблемами взаємодії і взаємозалежності політичних і мовних практик. Ця специфіка пов'язана з концептуальною різномірністю лінгвістики і політології, з протиріччями в самій

постановці проблеми і пропонованими способами її вирішення.

У Франції виділяють сфери застосування мови, у яких здійснюється конкуренція мов і які, отже, можуть бути об'єктами мовної політики. По-перше, у політичній владі для вироблення політичного курсу. Застосування мови в цій сфері безпосередньо пов'язане зі здійсненням державою своїх функцій: під час парламентських дебатів; у публікаціях законів, декретів і регламентів; у межах судової системи і державної адміністрації; у повсякденній професійній діяльності чиновників; в урядових публікаціях; при контактах з юридичними і фізичними особами; у процесі участі громадян у політичному і громадському житті. Дотримуючись якобінського постулату «одна нація, одна мова», держава прагне використовувати одну мову: якщо вона визнає дві або більше мови, ця офіційна багатомовність є асиметричною на користь основної мови, якою зазвичай говорить більшість населення [18, с. 34].

По-друге, в економічній владі для здійснення економічної політики. Економіка безпосередньо впливає на повсякденне життя громадян у таких сферах, як: торгівля споживчими товарами, до яких додаються інструкції з використання і гарантії; усі форми реклами; мова контрактів, колективних договорів; професійна діяльність. Мова або мови, що забезпечують доступ до послуг, продуктів і професій здобувають значну економічну мотивацію. Економічна активність спрямовує або жорстко визначає мовний вибір людей, які прагнуть до добробуту: мова, що не дає змоги заробити на життя або досягти професійного успіху, розглядається як мова другого сорту.

По-третє, в науковій владі. Швидко поширення мікроелектроніки і програм виявило нерівність мов у науковій і технологічній галузях, у цій сфері домінує англо-американська мова; це ставить інші носії у залежність. Використання мови в цих галузях визначає не лише корисність, рівень розвитку і стандартизації (граматичної, лексичної, термінологічної і стилістичної), але і її престижність символічної влади як засобу комунікації.

По-четверте, в родині та соціальному середовищі. Передача мови від одного покоління до іншого в родині є обов'язковою умовою її виживання.

Проблеми міждисциплінарного синтезу пов'язані зі взаємозв'язком предметних сфер політології та лінгвістики, що вимагає зусиль з їх виявлення та концептуалізації взаємозв'язків, оскільки традиційним для класичної епістемології є відокремлення двох реальностей: матеріальної і символічної. При аналізі політико-лінгвістичної проблематики домінує інструментарій і категоріальний апарат лінгвістики. Розглянемо відповідність політико-лінгвістичних досліджень критеріям (умовам) евристичності щодо предметного поля політології: здатність виявити і проаналізувати явища, владний вимір яких є специфікою цих явищ; здатність

результатів служити розкриттю нових механізмів, способів влади, нових аспектів владних практик. Дослідники виділили дві моделі (логіки) пропонованого синтезу лінгвістики і політичної науки: логіку предмета і логіку методу. Логіка предмета припускає пошук, опис і аналіз явищ, які мають одночасно вербальний і владний характер. Логіка методу припускає спосіб конструювання об'єкта політичної науки, актуалізуючи при цьому концептуальну метафору «політика як текст».

Логіка предмета субдисципліни «політична лінгвістика», не є евристично вагомою для політичної науки, оскільки аналіз мовної специфіки не переходить в аналіз владних відносин. Проблема влади в такому аспекті є проблемою інструментальною щодо маніпулятивних можливостей мовних стратегій. Таке ігнорування другої частини концептуальної пари «мова-влада» пов'язано з відсутністю проблематизації поняття «політичне», а також із суперечностями сполучення способу постановки пізнавальної задачі.

На відміну від логіки предмета логіка методу, характерна для постмодерністської парадигми в соціальних науках, дозволяє аналізувати механізми дискурсивного формування політичної реальності, описуючи владу. Крім того, актуалізуючи в предметному полі сучасної політології символічний вимір владних практик, логіка методу дає можливість торкатися більш глибокі рівні аналітики влади, зокрема проблеми конструювання ідентичності і процеси легітимації політичних інститутів.

Евристичний потенціал лінгвістично ангажованого погляду на політичні практики є в критичній лінгвістиці» П. Бурдьє, основні положення якої ґрунтуються на його концепції «легітимного символічного насильства», дозволяє аналізувати механізми легітимації не лише в аспекті добровільного визнання права на існування конкретного політичного режиму, але і з погляду добровільного визнання необхідності владних практик. Французький соціолог визначив політику, політичну сферу в його термінології через поняття символічного капіталу. При цьому основним методологічним прийомом стає «деякого роду гіперболічний сумнів у відношенні держави і державного мислення» [20, с. 21].

Таким чином, одним з видів влади держави є влада нав'язувати категорії мислення. Якщо держава в стані здійснити символічне насильство, то воно втілюється одночасно об'єктивно у вигляді специфічних структур і механізмів і «суб'єктивно», у головах людей, у вигляді розумових структур, категорій сприйняття і мислення. На думку П. Бурдьє, усе, що представлено в мові, є продуктом попередньої символічної боротьби і виражає в видозміненій формі стан розміщення символічних сил, що визначається в ході «символічних битв за виробництво і нав'язування легітимного бачення. Пізнання соціального світу, категорій є задачею політичної теоретичної та практичної боротьби за можливість зберегти або трансформувати соціальний світ, зберігаючи або трансформуючи категорії сприйняття цього світу [20, с. 23].

Логіка методу як модель міждисциплінарного синтезу політології і лінгвістики характеризується наступними основними рисами: домінуванням при аналізі політичних явищ пізнавальної метафори «політика як текст»; акцентуванням того факту, що політична реальність не є споконвічно даною, а постійно конструюється через дискурсивні практики; прагненням за допомогою різних технік «читання» розкрити механізми виробництва політичної реальності.

Сфера політичного в політології є сферою «діяльності», а не «слова», причому дві категорії виявляються майже не усвідомлено. Протиставлені таким чином, що на підставі «діяльності» виділяється «реальна політика» як процес прийняття рішень політичною елітою, а на підставі «слова» – політика є уявною, метою якої є легітимація режиму. Комунікативний підхід близький до політико-лінгвістичної проблематики. Спроби розглядати розподіл влади у зв'язку з розподілом інформації лише усувають домінуюче уявлення про інструментальність процесів символічної взаємодії. Це стосується дискурс-аналізу як розширеного варіанта лінгвістичної рефлексії, яка прагне об'єднати мовні практики і позамовну реальність (фактори). «Політичний дискурс» увійшов до концептуального ряду політичної науки, однак не приніс інструментарій (про) читання політичної реальності, дискурс-аналіз і політологія існують у «доцентрових» пізнавальних сферах. Результати дискурс-аналізу мають внесок у розуміння політичної реальності на «середньому рівні» політичної теорії: електоральних процесів, зміни режимів, функціонуванні інституціональної структури, розподілу ресурсів у регіональному та в глобальному масштабах. Лінгвістичні факти сприймаються як другорядні, обслуговуючі політичний процес, існуючий обсяг знань з реальності залишається незадіяним. Межею перетинання двох сфер, лінгвістики і політології, є питання про маніпулятивні можливості та ефективність мовної діяльності політиків.

Лінгвістично ангажовані політологи і політологічно ангажовані лінгвісти визначають політичну лінгвістику як окрему дисципліну, як специфічний міждисциплінарний напрямок досліджень. За підходу залишається аморфне утворення, «політична мова» і процес функціонування. Предмет є розмитим у політичних лінгвістів. Залишається питання: яка унікальна комбінація інтралінгвістичних змінних, ситуативних змінних (час, місце, спосіб, мета спілкування, соціальні ролі), змушує відносити висловлення до політичної мови.

Кожен термін у будь-якій галузі науки в момент своєї появи був неологізмом. Найкращою ілюстрацією цього може бути історія введення метричної системи ваги за Французької революції. Пуристи обурювалися неологізмами, пов'язаними з новою системою. Однак ці терміни, засуджувані як варваризми, прижилися і згодом використовувалися: навіть «*extraordinaire kilo*», про яке ще в 1900 р. Р. де Гурмон говорив, що є

«вічною образою французького словника», так прижився у французькій мові, що породив нову одиницю виміру грошей – *kilofrancs*.

Крім науково-технічної термінології, важливим джерелом неологізмів є політичний дискурс. Політичні терміни створюються на основі різних розумінь: іноді вони можуть не мати пропагандистської мети і вживаються в засобах масової інформації з метою рекламних завдань. Однак частіше завдяки новим словосполученням і неологізмам поширюються політичні ідеї. З цієї причини нові політичні словосполучення і неологізми використовуються прихильниками однієї політичної орієнтації і відкидаються іншими. Деякі з них пов'язані з конкретною людиною (*raffarinade*, термін, створений для висміювання Ж.–П. Раффарена, за аналогією з *tazarinade*; *fabiusien*, *chiraquien*, *titterandien*, *sarkoziste* – більш-менш нейтральні терміни, які визначають прихильників політичних діячів; *chiraquie* – термін, що визначає політичне оточення Ж. Ширака і спосіб його правління; *bushiste* – термін, який означає помилки Дж. Буша, вчинені за час інтерв'ю; за співзвуччям з *boucherie*; *Lepenivaion* – термін, що визначає поширення ідей Ж.–М. Ле Пена серед французів), інші створюються для підтримки однієї ідеї (*consoti*: *Steurs* – термін, що визначає громадян, які використовують купівельну спроможність як інструмент політичного тиску; *democrature* – карикатура на демократію або демократія, близька до диктатури; *droit-de-l'hommeiste* – термін, застосований для осуду організацій і рухів, діяльність яких заснована на захисті прав людини; *giroublique* – термін, створений Ж.–М. Ле Пеном і «*republique des giroux*»; *ultraliberaliste* – термін, для осуду захисників економічного лібералізму; *abracadabrantisque* – термін, застосований А. Рембо і повернутий до життя Ж. Шираком; *bravitude* – неологізм, ужитий С. Руайяль у ході виборчої кампанії 2007 р., що означає, на думку Ж. Ланга, «*premitude d'un sentiment de bravoure*»; *pschitt* – ономатопея, використовувалася Ж. Шираком для характеристики безпідставної аргументації. Деякі неологізми є політично нейтральними (*ouiste* або *poniste*), однак більшість політичних неологізмів мають політичні конотації [18, с. 98].

Розвиток інтернету створив для французької мови нові виклики. У грудні 1998 р. Національні збори ознайомилися з доповіддю прем'єр-міністра про заходи з подолання відставання Франції і франкофонії від розвитку інформаційного суспільства. Депутати відзначили, що програма дій уряду зі входу Франції в інформаційне суспільство, прийнята в січні 1998 р., почала приносити результати. Якщо в технологічному плані фахівці з інформатики і телекомунікацій чітко уявляли завдання, то політичний і культурний аспект цієї проблеми потребував глибшого вивчення [21, с. 18].

Об'єктом політичної науки є політична влада, яка відрізняється від всіх інших видів володарювання тим, що особливим чином організована, інституціонально оформлена,

втілена в інститутах держави. Це залишає поза її увагою поняття влади як універсальних соціальних співвідносин, для усіх форм влади встановлені інституціональні межі. Таким чином, питання в тім, чи може політологія поставити своєю задачею не лише «описувати–пояснюватися–прогнозувати» виявлені факти влади, але перенести на «середній» і прикладний рівні те, що, наприклад, М. Фуко робив на рівні філософської рефлексії.

Висновки. Сформувалися міждисциплінарна онтологія, гносеологія і епістемологія. Міждисциплінарність здобуває вертикальний та горизонтальний характер, з'єднуючи різні рівні і види науки (фундаментальні і прикладні; природничі, соціогуманітарні, технічні). Вона руйнує біполярну систему наукового знання (науки про дух / науки про природу).

Можна виділити первинні і вторинні, зовнішні і внутрішні, ситуативні, структурні, стихійні та цілеспрямовані форми міждисциплінарності. Первинна форма пов'язана з формуванням нових напрямків і дисциплін, таких, наприклад, політична психологія, політична історія, політична географія, вторинна – виникнення на базі цієї міждисциплінарної онтології міждисциплінарних комплексів, які можуть призвести до появи нових субдисциплін, до ієрархії зв'язків. Міждисциплінарність може виявлятися на двох рівнях: усередині одного дисциплінарного блоку, між суміжними науками (наприклад, усередині політичних наук), або між окремими дисциплінарними блоками (між політологією і географією, соціологією і математикою). Синтез може здійснюватися як на «нічийній» території, коли всі дисципліни беруть участь у ньому на паритетних засадах, об'єднавши навколо рішення проблеми, так і на базі якоїсь однієї дисципліни, яка здійснює селекцію категоріально–понятійного апарата, а також методів і підходів.

Ефективність міждисциплінарного підходу залежить від ступеня та вибору найадекватніших форм і способів міждисциплінарного синтезу. Часто структурні форми, пов'язані, наприклад, із переходом окремих понять і методів, є конструктивними. Міждисциплінарність допомагає долати кризові ситуації, що виникають у закритих науках. Так, наприклад, для розвитку політології мало важливе значення подолання панування інституціонального підходу за допомогою міждисциплінарних контактів з культурологією, психологією, лінгвістикою.

Оцінка евристичного потенціалу будь-якого міждисциплінарного проекту, вносячи критерії для такого роду оцінки щодо політології та лінгвістики такими критеріями є, по-перше, здатність нового міждисциплінарного утворення виявити і проаналізувати явища, владний вимір яких є не атрибуцією, а початком, що конститує; по-друге, здатність результатів дослідження служити розкриттю нових аспектів владних практик.

Перспективи подальших досліджень. Соціальне і гуманітарне знання надає в розпорядження політичної науки матеріал в

контексті рефлексії над владним потенціалом мови, політичними функціями, теоретико–методологічними підставами рефлексії. Мова йде про розширення предмета лінгвістики, яка охоплює владні можливості мови. Прикладом «предметної» логіки внесення лінгвістичної проблематики в політологію є політична лінгвістика та політичний дискурс–аналіз. Аналізуючи «мову в політиці» і «політику в мові», вони ґрунтуються на аксіомі онтологічного взаємозв'язку мови і влади/політики, концептуалізації взаємозв'язку. На думку дослідників, метод має шукати свій предмет, а не навпаки. Оскільки, за П. Бурдьє, «наші думки – це думки держави», питання про мову політології в політологічному дискурсі актуалізує аргументацію дослідників. Міждисциплінарний синтез політології та лінгвістики обумовлений необхідністю перспектив аналітики влади.

Список використаних джерел

1. Витгенштейн, Л., 1994. 'Философские работы', М., 129 с.
2. Austin, J., 1962. 'How to Do Things with Words', 97 p.
3. Гадамер, Х.–Г., 1988. 'Истина и метод', М.: *Прогресс*, 132 с.
4. Бурдьє, П., 2002. 'Опыт рефлексивной социологии', *В теоретической социологии: Антология*, М.
5. Соссюр, Ф де., 1977. 'Труды по языкознанию', М.: *Прогресс*, 123 с.
6. Бенвенист, Э., 1974. 'Общая лингвистика', М.: *Прогресс*, 99 с.
7. Лиотар, Ж.–Ф., 1998. 'Состояние постмодерна', М.: *Институт экспериментальной социологии*; СПб.: *Алетейя*, 140 с.
8. Бергер, П., Лукман, Т., 1995. 'Социальное конструирование реальности', М.: *Медиум*, 78 с.
9. 'Language and Politics: Theory and Cases', 1999, Ed. by Landau J. M., Berlin, N.Y. (International Journal of the Sociology of Language).
10. 'Language, Society and Power. An Introduction', 1999, Ed. by Thomas L. and Wareing S. L., N.Y.
11. Савойська, СВ., 2015. 'Мовна політика у сучасній Україні: деструктивні і конструктивні виміри: монографія', К.: *ВЦ «Просвіта»*, 688 с.
12. Воробйова, ГЮ., 2018. 'Особенности использования политических метафор', Автореф. дис. 23.00.02 – політичні інститути та процеси, 18 с.
13. Воробйова, ГЮ., 2015. 'Метафора як засіб конструювання іміжду політика', *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*, гол. ред. В. М. Вашкевич, К.: *ПП «Видавництво «Гілея»*, Вип.102 (№11), с.386–390.
14. Шавардова, ЕЮ., 2017. 'Язык как средство политической коммуникации. Монография', *ЦП «Компринт»*, 198 с.
15. 'Политология: хрестоматия', 2000, Сост. проф. М. А. Василик, М.: *Гардарика*, 843 с.
16. Rorty, Richard, 1967. 'The linguistic turn: recent essays in philosophical method', Chicago: *University of Chicago Press*, 174 p.
17. Манакін, ВМ., 2012. 'Мова і міжкультурна комунікація': підруч., К.: *ВЦ «Академія»*, 288 с.
18. Марусенко, МА., 2011. 'Языковая политика Франции', СПб.: *ИД СПбГУ*, 624 с.
19. Schneider, G., Lenz, P., 2001. 'European Language Portfolio: Guide for Developers', Strasbourg: *Council of Europe*, 23 p.
20. Бурдьє, П., 2001. 'Поле политики, поле социальных наук, поле журналистики', *Социоанализ Пьера Бурдьє*, Под ред. Шматко Н. А., СПб.: *Алетейя*, с.128.
21. 'Interpreting the Political: New Methodologies', 1997, Ed. by Carver T. L., N.Y., p.6.

References

1. Vitgenshtejn, L., 1994. 'Filosofskie raboty (Philosophical work)', М., 129 s.

2. Austin, J., 1962. 'How to Do Things with Words', 97 p.
3. Gadamer, H.-G., 1988. 'Istina i metod (Truth and Method)', M.: *Progress*, 132 s.
4. Burd'e, P., 2002. 'Opyt refleksivnoj sociologii (Experience in reflexive sociology)', *V teoreticheskoj sociologii: Antologija*, M.
5. Sossjur, F de., 1977. 'Trudy po jazykoznaniju (Works on linguistics)', M.: *Progress*, 123 s.
6. Benvenist, Je., 1974. 'Obshhaja lingvistika (General linguistics)', M.: *Progress*, 99 s.
7. Liotar, Zh.-F., 1998. 'Sostojanie postmoderna (Condition of postmodern)', M.: *Institut jeksperimental'noj sociologii*; SPb.: *Aletejja*, 140 s.
8. Berger, P., Lukman, T., 1995. 'Social'noe konstruirovanie real'nosti (Social Constructing of Reality)', M.: *Medium*, 78 s.
9. 'Language and Politics: Theory and Cases', 1999, Ed. by Landau J. M., Berlin, N.Y. (International Journal of the Sociology of Language).
10. 'Language, Society and Power. An Introduction', 1999, Ed. by Thomas L. and Wareing S. L., N.Y.
11. Savojs'ka, SV., 2015. 'Movna polityka u suchasnij Ukraini: destruktivni i konstruktivni vymiry: monografija (Linguistic politics in modern Ukraine: destructive and constructive dimensions: monograph)', K.: *VC «Prosvita»*, 688 s.
12. Vorobjova, GJu., 2018. 'Osoblyvosti vykorystannja politychnyh metafor (Features of the use of political metaphors)', Avtoref. dys. 23.00.02 – politychni instytuty ta procesy, 18 s.
13. Vorobjova, GJu., 2015. 'Metafora jak zasib konstruiuvannja imidzhu polityky (Metaphor as a means of constructing an image of politics)', *Gileja: naukovyj visnyk: zbirnyk naukovykh prac'*, gol. red. V. M. Vashkevych, K.: *PP «Vydavnytstvo «Gileja»*, Vyp.102 (№11), s.386–390.
14. Shavardova, EJu., 2017. 'Jazyk kak sredstvo politicheskoy kommunikacii. Monografija (Political language in the aspect of political communication. Monograph)', *CP «Komprint»*, 198 s.
15. 'Politologija: hrestomatija (Political science: reader)', 2000, Sost. prof. M. A. Vasilik, M.: *Gardariki*, 843 s.
16. Rorty, Richard, 1967. 'The linguistic turn: recent essays in philosophical method', Chicago: *University of Chicago Press*, 174 p.
17. Manakin, VM., 2012. 'Mova i mizhkul'turna komunikacija (Language and intercultural communication)': pidruch., K.: *VC «Akademija»*, 288 s.
18. Marusenko, MA., 2011. 'Jazykovaja politika Francii (French language policy)', SPb.: *ID SpbGU*, 624 s.
19. Schneider, G., Lenz, P., 2001. 'European Language Portfolio: Guide for Developers', Strasbourg: *Council of Europe*, 23 p.
20. Burd'e, P., 2001. 'Pole politiki, pole social'nyh nauk, pole zhurnalistiki (The field of politics, the field of social sciences, the field of journalism)', *Socioanaliz P'era Burd'e*, Pod red. Shmatko N. A., SPb: *Aletejja*, s.128.
21. 'Interpreting the Political: New Methodologies', 1997, Ed. by Carver T. L., N.Y., p.6.

* * *